

ICOANA NAȘTERII LUI IISUS HRISTOS

Nazen Ștefania Peligrad

Această icoană (fig. 1 - Icoana nașterii lui Isus Hristos – sec. VIII-IX - fragment, tempera/lemn, Sfânta Ecaterina, Sinai, K. A. Manafis, Sinai, 2006, p. 140, Fig. 6) înseamnă pentru lumea creștină o nouă perspectivă ontologică, prin întruparea Cuvântului, a celei de a doua persoane a Sfintei Treimi. Prin cele trei icoane Buna Vestire, Icoana Nașterii lui Isus Hristos și Maica Domnului cu pruncul s-a stabilit imaginea ontologică a lui Dumnezeu, care este Hristos, propovăduind prin fondul imaginilor revelația divină¹. Fondul hermeneutic ne ajută să înțelegem forma imaginilor, contextul istoric, limbajul lingvistic al mărturiilor creștine raportate la condițiile istorice de-a lungul timpului.

Nașterea celei de-a doua persoane a Treimii din trupul precurat al Fecioarei a validat circumscrierea divinului într-o formă umană și a legitimat producerea

și venerarea reprezentărilor. Icoanele Fecioarei cu pruncul pot fi considerate și o formă picturală de a media schimbul dintre divin și sfera umană în care se recunoaște identitatea vizuală bizantină. Cuvântul s-a întrupat în ipostasul dumnezeiesc al lui Hristos pentru a da posibilitatea omenirii să se mântuiască². Umanitatea lui Hristos a fost desăvârșită prin actul întrupării³. Contribuția feminină a fecioarei Maria a fost un eveniment de libertate personală, iubire și dăruire de sine făcând-o

1. D. Stăniloae, *O teologie a icoanei-studii*, Editura Anastasia, București, 2005, p. 25.

2. C. Yannaras, *Libertatea moralei*, Editura Anastasia, București, 2004, p. 101.

3. D. Stăniloae, *O teologie a icoanei-studii*, p. 25.

pe Maica Domnului să fie "Fecioară și după naștere"⁴. Apariția simbolului a fost marcată imediat după căderea lui Adam și Eva. Simbolul a reprezentat o punte între Dumnezeu și om. Icoana este alcătuită dintr-o suită de elemente teologice întâlnite în evangheliile lui Matei și Luca (la Matei – magii "au intrat în casă", iar Luca scria că pruncul a fost născut într-o iesle). Pruncul Isus este reprezentat mereu în dreapta Maicii Domnului, întinsă pe o pernă roșie așezată pe o parte și cu spatele la prunc, într-o peșteră în jurul căruia sunt două animale: un măgar și un bou a căror prezență are o triplă motivație: profetică, mărturisitoare și eshatologică⁵ respectând proorocia lui Isaia⁶: "Boul își cunoaște stăpânul și asinul ieslea domnului său, dar Israel nu Mă cunoaște; poporul Meu nu Mă percepe"); cu spatele la prunc se află Fecioara Maria. Deasupra peșterii se află îngeri, iar partea stângă este ocupată de cortegiul regilor magi. La marginea peșterii apare și Satana, cu înfățișare de păstor, iar în apropiere se află două femei spălând pruncul divino-uman. Nașterea lui Hristos a marcat despărțirea naturii umane în bărbați și femei. Sfântul Maxim Mărturisitorul spunea: "Taina Întrupării Cuvântului cuprinde în Sine sensul tuturor simbolurilor și enigmelor Scripturii, ca și sensul ascuns al întregii creații sensibile și inteligibile. Dar cel care cunoaște taina Crucii și a Mormântului cunoaște și rațiunile fințiale ale tuturor lucrurilor. În sfârșit, cel care pătrunde încă și mai departe și este inițiat în taina Învierii, învață scopul pentru care Dumnezeu a creat toate la început"⁷. Faptul că Isus este Fiul lui Dumnezeu, Unul Născut Carele din Tatăl s-a născut înainte de toți vecii este suficient pentru a ne mântui⁸. Iconomia pruncului bătrân echivalează cu înțelepciunea lui Dumnezeu în lume ca energie lucrătoare identificată ca persoană⁹. În studiile sale, Sorin Dumitrescu vorbește despre două perspective ale nașterii lui Hristos: una naturală, cealaltă divino-umană, cunoscute în limba franceză ca *naissance* și *Nativité*. Prima prăznuiește nașterea lui Hristos ca intrare normală în viață, iar a doua prăznuiește nașterea lui Hristos ca întrupare a celei de-a doua persoane a Sfintei Treimi¹⁰. Icoana nașterii lui Hristos, numită și icoana Marelui Praznic al Întrupării, mărturisește modul divin de venire al Logosului în istorie.

4. C. Yannaras, *Libertatea moralei*, p. 101.

5. S. Dumitrescu, curs master – *Talazul de piatră* (despre stânca /val ca unitate constitutivă a peisajului enipostaziat), 2005, p. 4.

6. Isaia, capitol I, versetul 3.

7. ****Centuriile gnostice*, 1, 66, P.G., t. 90, col. 1108 A B, *apud.*, V. Lossky, *Teologia mistică a bisericii de răsărit*, p. 167.

8. S. Dumitrescu, curs master: *Talazul de piatră – despre stânca/val ca unitate constitutivă a peisajului enipostaziat*, 2005, p. 5.

9. V. Lossky, *Teologia mistică a bisericii de răsărit*, p. 169 - nu se fac trimeri legate de iconomia pruncului.

10. S. Dumitrescu, curs master: *Talazul de piatră – despre stânca/val ca unitate constitutivă a peisajului enipostaziat*, 2005, p. 2-3.

Momentul Întrupării asigură existența unui singur Dumnezeu. Nu mai puțin relevant este și motivul peșterii.

În textele vetero-testamentare peștera nu era menționată ca locul nașterii lui Christos.

Iconografia răsăriteană, deosebită de cea apuseană, a descris ca element teologic prezența peșterii, care apare în icoana Nașterii Domnului. Încărcătura simbolică a peșterii pornește din asocierea ei cu muntele, întâlnită încă din antichitate¹¹. În Vechiul Testament vărfurile munților au fost alese de divinitate pentru a face cunoscute revelațiile omenirii (cunoscut ca *axis mundi* - muntele sfânt). Acest arhetip vetero-testamentar s-a păstrat și în Noul Testament: Schimbarea la față a avut loc pe crestele Muntelui Tabor, predica Mântuitorului a fost înfăptuită pe munte, Apocalipsa a fost scrisă de evanghelistul Ioan tot pe munte¹². Motivul peșterii este strâns legat de peisajul enipostaziat specific iconografiei creștine, făcând legătura dintre lumea văzută și cea nevăzută. Atât peștera cât și pruncul înfășurat în lițoliu, așezat într-o raclă de piatră, conțin un mesaj eschatologic, descriind două corespondențe analoage: mormântului Învierii îi corespunde motivul peșterii, așa cum Taina Crucii este echivalentul misterului fantei (deschizătură din creștetul craniului, pe unde se spune că iese sufletul)¹³. Prin această iconografie se recunoștea faptul că Isus a fost născut dintr-o fecioară (întreaga dogmă creștină a fost concentrată pe această idee), așa cum susținea și Tertullian: Dacă [ereticii] susțin totuși că această noutate cerea [ca Hristos] nu doar să nu se fi născut din sămânță bărbătească, ci întreg trupul Cuvântului lui Dumnezeu să ne fie luat dintr-o fecioară, pentru ce aceasta să nu fie întreaga noutate că trupul, nenăscut din sămânță [bărbătească], a izvorât totuși dintr-un trup născut din sămânță bărbătească? [2] Să înainteze [aceștia] pentru o luptă încă și mai strânsă. Spun ei: *Iată fecioara a zămislit în pântece*. Ce oare [a zămislit]? Binențeles că pe Cuvântul lui Dumnezeu, nu sămânța bărbatului. Neîndoielnic [a zămislit] pentru a naște un fiu, căci Scriptura spune: *Și a născut un fiu*¹⁴. Cinstirea icoanei Nașterii Domnului poate fi făcută numai printr-o reculegere conștientă a fiecăruia legată de evenimentul Întrupării.

SUMMARY

This icon express in a symbolic manner the essence of Christian theology. The symbol creates in this space a non-temporal existence. All details are important for the comprehension of the theological message. (N.S.P.)

11. *Ibidem.*, p. 6.

12. S. Dumitrescu, curs master: *Talazul de piatră – despre stânca/val ca unitate constitutivă a peisajului enipostaziat*, 2005, p. 7.

13. *Ibidem.*, p. 7, 12.

14. Tertullian, *Tratate dogmatice și apologetice*, Editura Polirom, București, 2007, p. 311.

BIBLIOGRAFIE

- D. Stăniloae, *O teologie a icoanei-studii*, Editura Anastasia, București, 2005.
- D. Stăniloae, *O teologie a icoanei-studii*,
- S. Dumitrescu, curs master – *Talazul de piatră* (despre stânca /val ca unitate constitutivă a peisajului enipostaziat), 2005.
- ****Centuriile gnostice*, 1, 66, P.G., t. 90, col. 1108 A B
- S. Dumitrescu, curs master: *Talazul de piatră – despre stânca/val ca unitate constitutivă a peisajului enipostaziat*, 2005, p. 5.
- V. Lossky, *Teologia mistică a bisericii de răsărit*,
- Tertullian, *Tratate dogmatice și apologetice*, Editura Polirom, București, 2007.
- C. Yannaras, *Libertatea moralei*, Editura Anastasia, București, 2004.